

ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคที่ส่งผลต่อหนี้ภาคครัวเรือนของประเทศไทย Macroeconomic Factors Affecting Household Debt in Thailand

ประภัสสร คำสวัสดิ์^{*1}, วีรวิทย์ เลิศไทยตระกูล²

Praphatsorn Khumsawat¹, Weerawit Lertthaitrakul²

¹ สำนักงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000

² คณะโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000

¹ Office of Research and Innovation Development, Sripatum University Chonburi Campus, Chonburi 20000 Thailand

² School of Logistics and Supply chain, Sripatum University Chonburi Campus, Chonburi 20000 Thailand

*Corresponding author E-mail: Praphatsorn.cu@gmail.com

(Received: November 5 2024; Revised: January 10 2025; Accepted: January 15 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) การใช้จ่ายของรัฐบาล อัตราดอกเบี้ยนโยบาย อัตราการว่างงาน และการบริโภคภาคครัวเรือนกับตัวแปรตาม คือ หนี้ภาคครัวเรือน โดยใช้การวิเคราะห์ ARDL (Autoregressive Distributive Lag Model) จากข้อมูลอนุกรมเวลารายไตรมาสระหว่างปี 2555-2565 ผลการวิจัยพบว่า ในระยะยาวไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าปัจจัยเชิงมหภาคดังกล่าวอาจไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อระดับหนี้สินภาคครัวเรือนในระยะยาว ในขณะที่ระยะสั้นพบว่า หนี้สินภาคครัวเรือนในอดีตมีผลทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน และการเพิ่มขึ้นของ GDP ในอดีตมีผลทำให้หนี้สินลดลง การใช้จ่ายของรัฐบาลในอดีตส่งผลบวกต่อหนี้สินภาคครัวเรือน ส่วนอัตราการว่างงานในอดีตส่งผลลบต่อหนี้สินภาคครัวเรือน แต่การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยนโยบายไม่ส่งผลกระทบต่อหนี้สินภาคครัวเรือนในระยะสั้น

คำสำคัญ : หนี้สินภาคครัวเรือน; ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ; การใช้จ่ายภาครัฐ; อัตราการว่างงาน; อัตราดอกเบี้ยนโยบาย

Abstract

The objective of this study was to analyze the relationship between independent variables - including Gross Domestic Product (GDP), government spending, the policy interest rate, the unemployment rate, and household consumption and the dependent variable, household debt, using the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model with quarterly time-series data from 2012 to 2022. The results of the study indicated that, in the long run, there was no Statistically significant relationship between the independent variables and the dependent variable, suggesting that these macroeconomic factors may not have a direct impact on the household debt levels in the long run. However, in the short run, it was found that past household debt affected the increase of current debt, while an increase in past GDP led to a reduction in household debt. Additionally, government spending in the past positively affected household debt, while past unemployment rates negatively influenced household debt. Changes in the policy interest rate didn't have a significant effect on household debt in the short run.

Keywords : Household Debt; Gross Domestic Product; Government Spending; Unemployment Rate; Policy Interest Rate

บทนำ

หนี้ภาคครัวเรือนในประเทศไทยกลายเป็นประเด็นที่สำคัญและได้รับความสนใจอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มทางเศรษฐกิจโดยรวมและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเพิ่มขึ้นของหนี้ภาคครัวเรือนส่วนหนึ่งเกิดจากการขยายตัวของชนชั้นกลาง การบริโภคที่สูงขึ้น และการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ที่ง่ายดาย แม้หนี้ภาคครัวเรือนจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจและช่วยให้บุคคลสามารถเงินทุนเพื่อการศึกษา ที่อยู่อาศัย และการบริโภคได้ แต่หนี้ที่มากเกินไปก็สามารถก่อให้เกิดความเสี่ยงที่สำคัญ เช่น ความไม่มั่นคงทางการเงิน การลดลงของการใช้จ่ายของผู้บริโภค และการผิมนัดชำระหนี้ ตามรายงานล่าสุด อัตราหนี้ภาคครัวเรือนต่อ GDP ของประเทศไทยได้พุ่งสูงขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง โดยอยู่ในระดับที่เกินกว่า 80% (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราหนี้ภาคครัวเรือนสูงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การมีหนี้ในระดับสูงนี้สร้างความวิตกกังวลเกี่ยวกับความยั่งยืนของการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่มั่นคงทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนี้ส่วนใหญ่ถูกถือครองโดยครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งอาจประสบปัญหาในการชำระหนี้หากสภาวะเศรษฐกิจแย่ลง

ปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค ที่มีผลต่อหนี้สินภาคครัวเรือนมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกัน เช่น การเติบโตของ GDP ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวและเพิ่มรายได้ของประชากร โดยเฉพาะในภาคธุรกิจที่สร้างงาน ทำให้ครัวเรือนมีความสามารถในการชำระหนี้หรือก่อหนี้เพิ่มขึ้น (Koo, 2011) นอกจากนี้ อัตราดอกเบี้ยก็มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นหรือจำกัดการก่อหนี้ของครัวเรือน โดยอัตราดอกเบี้ยต่ำจะกระตุ้นให้เกิดการก่อหนี้มากขึ้นเนื่องจากต้นทุนการกู้ยืมต่ำ (Board of Governors of the Federal Reserve System, 2024) การใช้จ่ายภาครัฐที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ของครัวเรือน ลดความเสี่ยงจากหนี้เสีย (European Central Bank, 2004) ในขณะเดียวกัน การว่างงานจะส่งผลเชิงลบต่อหนี้สินภาคครัวเรือน เนื่องจากทำให้ความสามารถในการขอสินเชื่อลดลงและอาจกระทบต่อการปล่อยสินเชื่อจากสถาบันการเงิน (European Central Bank, 2004) นอกจากนี้ การบริโภคภาคครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis) ยังแสดงให้เห็นว่า หากครัวเรือนมีรายได้สูงในระยะยาว พวกเขามีแนวโน้มที่จะบริโภคและก่อหนี้เพิ่มขึ้นเพื่อซื้อสินทรัพย์ เช่น บ้านและรถยนต์ (Friedman, 1957) (Dynan, Skinner and Zeldes, 2004) โดยเฉพาะในกรณีที่มีการเพิ่มขึ้นของรายได้ อาจทำให้ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะรักษาคูณภาพชีวิตและสถานะทางสังคม (Ando and Modigliani, 1963) ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจและปัจจัยทางการเงินต่าง ๆ มีผลกระทบโดยตรงต่อการก่อหนี้ของครัวเรือน

การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อสำรวจปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคที่สำคัญซึ่งส่งผลต่อหนี้ภาคครัวเรือนในประเทศไทย โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางการเงินที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ มีงานวิจัยหลาย ๆ ชิ้นที่ได้ศึกษาถึงตัวแปรทางเศรษฐกิจระดับมหภาคที่ส่งผลต่อหนี้ภาคครัวเรือน เช่น งานวิจัยเรื่อง The determinants of Household Debt in Malaysia (Yahya, Zaki, Nik Azid, Mohd Ali and Hussain, 2023) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า อัตราการว่างงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมาเลเซีย มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญกับหนี้สินครัวเรือน ปัจจัยกำหนดเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อหนี้สินครัวเรือนในมาเลเซีย และงานวิจัยเรื่อง Determinants of household debt in emerging economies: A macro panel analysis (Samad, Daud and Dali, 2020) ที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงในราคาบ้านและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ส่งผลเชิงบวกต่อหนี้สินภาคครัวเรือน ในขณะที่ การเปลี่ยนแปลงในอัตราการว่างงานและอัตราเงินเฟ้อ ส่งผลเชิงลบต่อหนี้สินภาคครัวเรือน

การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคกับหนี้ภาคครัวเรือนจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและสถาบันการเงินสามารถออกแบบกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและลดความเสี่ยงจากการเพิ่มขึ้นของหนี้ภาคครัวเรือนในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคที่มีผลต่อหนี้สินภาคครัวเรือนของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP), การใช้จ่ายภาครัฐบาล, อัตราดอกเบี้ย, อัตราการว่างงาน, และการบริโภคภาคครัวเรือน กับหนี้สินภาคครัวเรือน ซึ่งเป็นตัวแปรตามในงานวิจัยนี้

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิด ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร: ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคทั้งหลาย (GDP, อัตราดอกเบี้ย, อัตราการว่างงาน, การใช้จ่ายภาครัฐ, การบริโภคภาคครัวเรือน) มีผลต่อการตัดสินใจของครัวเรือนในการก่อหนี้สิน ในระยะสั้นและระยะยาว โดยกำหนดขึ้นเป็นสมการแสดงความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned} \text{DEBT} &= f(\text{GDP, GOV, INT, UNEMP, CONSUM}) \\ \text{เมื่อ DEBT} &= \text{หนี้สินภาคครัวเรือนที่อยู่ภายในระบบเศรษฐกิจ (สถาบันการเงิน)} \\ &(\text{หน่วย : ล้านบาท}) \end{aligned}$$

GDP	=	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (หน่วย : ร้อยละ YoY)
GOV	=	การใช้จ่ายภาครัฐบาล (หน่วย : ล้านบาท)
INT	=	อัตราดอกเบี้ย (หน่วย : ร้อยละ)
UNEMP	=	อัตราการว่างงาน (หน่วย : ร้อยละ)
CONSUM	=	ดัชนีการบริโภคภาคครัวเรือน

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย มีการศึกษาหลายชิ้นที่พยายามทำความเข้าใจปัจจัยที่กำหนดการเติบโตของหนี้ครัวเรือน ตัวอย่างเช่นที่งานวิจัยของ Christelle Meniago, Janine Mukuddem-Petersen, Mark A. Petersen และ Itumeleng P. Mongale (2013) ที่พยายามตรวจสอบปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่ส่งผลให้หนี้ภาคครัวเรือนของประเทศแอฟริกาได้สูงขึ้น โดยใช้แบบจำลอง Vector Error Correction Model (VECM) ผลการศึกษาได้ยืนยันถึงการมีอยู่ของความสัมพันธ์แบบผกผันรวมในระยะยาวระหว่างหนี้ครัวเรือนและปัจจัยกำหนดเศรษฐกิจมหภาคอื่น ๆ พบว่า หนี้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกของดัชนีราคาผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และการบริโภคของครัวเรือน นอกจากนี้พบว่าราคาบ้านและเงินออมของครัวเรือนมีส่วนสนับสนุนในเชิงบวกต่อการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือน แต่ความสัมพันธ์นี้ถือว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในทางกลับกัน พบว่าการกู้ยืมของครัวเรือนได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญและไม่มีนัยสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงเชิงลบของรายได้และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขึ้นตามลำดับ ในที่สุดการมีอยู่ของความสัมพันธ์ที่บูรณาการในระยะยาวทำให้เราสามารถสร้างแบบจำลอง VECM สำหรับหนี้ครัวเรือน ซึ่งจะช่วยให้คาดการณ์ในอนาคตได้ง่ายขึ้น

งานวิจัยของ Erin Turinetti และ Hong Zhuang (2011) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินครัวเรือนในสหรัฐอเมริกา โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาสในช่วงปี 1980-2010 และควบคุมประเด็นตามลำดับเวลา ผลลัพธ์ที่ประมาณการได้แสดงให้เห็นว่าอัตราการว่างงาน อัตราดอกเบี้ย รายได้ส่วนบุคคลที่ใช้จ่ายต่อหัว สัดส่วนของประชากรที่เกษียณอายุ มีความสัมพันธ์ในทางลบกับหนี้สินครัวเรือน ในขณะที่ราคาที่อยู่อาศัย ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และสัดส่วนของประชากรในวัยทำงานเกี่ยวข้องในทางบวกกับการกู้ยืมของครัวเรือน

งานวิจัยของ Norliza Che Yahya, Bushra Mohd Zaki, Nik Norain Izzati Nik Azid, Nur Fatihah Mohd Ali และ Nor Amanie Najihah Hussain (2023) มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเกตปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อหนี้สินครัวเรือนในมาเลเซีย การศึกษานี้ได้ระบุตัวแปรอิสระ 6 ตัวที่มีผลต่อหนี้สินครัวเรือนของมาเลเซีย ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง อัตราเงินเฟ้อ อัตราการว่างงาน รายจ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือน ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

และดัชนีราคาที่อยู่อาศัย (HPI) การวิจัยนี้ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลรายปีเป็นเวลา 30 ปี (1991-2021) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าอัตราการว่างงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญกับหนี้สินครัวเรือน ปัจจัยกำหนดเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อหนี้สินครัวเรือนในมาเลเซีย โดยเฉพาะในปัจจัยด้านเศรษฐกิจจุลภาค การศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจได้ดีขึ้นว่าหนี้สินครัวเรือนอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่น ๆ

อนึ่งมีนักเศรษฐศาสตร์บางท่านที่พยายามเน้นไปที่ตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น งานวิจัยของ ฤทธิชัย กิจเจริญทรัพย์ (2567) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยนโยบายสามารถทำให้หนี้การบริโภคและหนี้ที่อยู่อาศัยภายในประเทศลดลงได้ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยนโยบายเป็นปัจจัยการปรับต้นทุนทางการเงินสำหรับการกู้ยืมสินเชื่อสำคัญ และส่งผลต่อพฤติกรรมการการก่อหนี้ครัวเรือนให้ลดลงได้ อย่างไรก็ตาม การปรับอัตราดอกเบี้ยนโยบายจะทำให้ภาระหนี้ครัวเรือนสูงขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มครัวเรือนที่มีภาระหนี้คงค้างแบบอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมแบบลอยตัว ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เป็นปัจจัยกำหนดหนี้ครัวเรือนที่สำคัญเช่นกัน เนื่องจาก GDP ที่สูงขึ้นช่วยคลายข้อจำกัดของการกู้ยืมสินเชื่อ และผลักดันให้หนี้ครัวเรือนเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้นได้ หรือในกรณีของ Ashley Teedzwi Mutezo (2014) ที่ศึกษาตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินครัวเรือนและการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในแอฟริกาใต้ในช่วงปี 1986-2013 เพื่อจับภาพพลวัตในระยะสั้นและระยะยาว ผลเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าในระยะสั้นมีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญระหว่างหนี้สินครัวเรือนและรายได้หลังหักภาษี ความมั่งคั่งสุทธิ และอัตราเงินเฟ้อ แต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินภาคครัวเรือนและตัวแปรอัตราดอกเบี้ย ส่วนในระยะยาวมีความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินครัวเรือน กับรายได้หลังหักภาษี อัตราดอกเบี้ย และอัตราเงินเฟ้อ ทั้งนี้พบข้อสังเกตที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยที่ดำเนินในช่วงระยะเวลา (พ.ศ. 2547-2554) และรายได้ครัวเรือนโดยทั่วไปที่เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในแอฟริกาใต้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้หนี้สินครัวเรือนสูงขึ้น

2. Autoregressive distributed Lag (ARDL) model เป็นแนวคิดที่นำเสนอโดย Pesaran, Shin and Smith (1995) แนวคิดของ Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Model คือ แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอนุกรมเวลา (Time Series) โดยมีจุดเด่นในการใช้ข้อมูลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการวิเคราะห์ โดยโมเดลนี้จะรวมถึงทั้งความสัมพันธ์ในระยะสั้น (Short Run) และระยะยาว (Long Run) ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างพร้อมกัน แนวคิดหลักของ ARDL ได้แก่:

2.1 การพิจารณาความสัมพันธ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว: ARDL จะช่วยให้สามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งในระยะยาวและระยะสั้นได้ในแบบเดียวกัน โดยไม่จำเป็นต้องทดสอบการรวมกลุ่ม (cointegration) ก่อนเหมือนกับบางแบบจำลองอื่น ๆ (เช่น Johansen Cointegration Test)

2.2 การรวมข้อมูลของตัวแปรในทั้งสองทิศทาง (lag): ใน ARDL โมเดลจะใช้ข้อมูลของตัวแปรตาม (dependent variable) และตัวแปรอิสระ (independent variable) ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนหน้า (lag) เพื่อคำนวณผลกระทบในระยะสั้นและระยะยาว ตัวแปรในลำดับเวลามีผลต่อกันและกันทั้งในระยะสั้น (การปรับตัวในระยะสั้น) และในระยะยาว (ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว)

2.3 การใช้ Bound Testing Approach (ทดสอบข้อจำกัด): ในการทดสอบความสัมพันธ์ระยะยาว (cointegration) ของโมเดล ARDL จะใช้ Bound Test เพื่อทดสอบว่ามีความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างตัวแปรต่าง ๆ หรือไม่ หากผลทดสอบชี้ว่าเป็นจริงจะสามารถสรุปได้ว่ามีความสัมพันธ์ระยะยาวและสามารถคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ในระยะยาวได้

2.4 เหมาะสำหรับข้อมูลที่มีลักษณะไม่สม่ำเสมอ (Non-stationary Data): ARDL สามารถใช้กับข้อมูลที่มีลักษณะไม่สม่ำเสมอ (non-stationary) $I(0)$ หรือ $I(1)$ ได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในกรณีที่ตัวแปรไม่สามารถทดสอบความเป็น stationarity ได้ง่ายหรือไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรให้เป็น stationary ก่อน

2.5 การทดสอบความเร็วในการปรับตัว (Speed of Adjustment): หากพบว่ามีความสัมพันธ์ระยะยาวในโมเดล ARDL แล้ว ECM (Error Correction Model) จะช่วยให้สามารถคำนวณความเร็วในการปรับตัวกลับสู่ดุลยภาพในระยะยาวหลังจากที่เกิดการเบี่ยงเบนจากการคำนวณในระยะสั้น

กล่าวโดยสรุป: โมเดล ARDL เป็นเครื่องมือที่มีความยืดหยุ่นในการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา เพราะสามารถใช้กับข้อมูลที่ไม่จำเป็นต้องเป็น stationary และสามารถศึกษาผลกระทบของตัวแปรในทั้งระยะสั้นและระยะยาวได้ในแบบจำลองเดียว โดยสามารถใช้ Bound Test เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในการศึกษาด้านเศรษฐมิติและเศรษฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา รายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี 2555 จนถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2565 เนื่องจากหนี้สินภาคครัวเรือนในประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2560-2565 การระบาด

ของโควิด-19 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน โดยในการศึกษาได้กำหนดตัวแปรในแบบจำลอง ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรตาม ได้แก่ หนี้ภาคครัวเรือน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567)

2. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราดอกเบี้ย (ใช้อัตราดอกเบี้ยนโยบาย) การใช้จ่ายภาครัฐ การบริโภคภาคครัวเรือน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) และ อัตราการว่างงาน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567)

วิธีดำเนินการวิจัย

โมเดล ARDL (Autoregressive Distributed Lag Model) ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคและหนี้สินภาคครัวเรือนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ในระยะสั้น โมเดล ARDL ช่วยให้สามารถศึกษาผลกระทบที่รวดเร็วจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรเศรษฐกิจ เช่น อัตราดอกเบี้ยและการบริโภค ที่มีผลทันทีต่อหนี้สินภาคครัวเรือน ในขณะที่ในระยะยาว โมเดลนี้ช่วยให้ศึกษา ความสัมพันธ์ที่สะสมและค่อย ๆ ปรับตัว เช่น การเพิ่มขึ้นของ GDP หรือการลดลงของอัตราดอกเบี้ยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในระยะยาว

โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบการเป็นสถานะคงที่ของข้อมูล (Stationary) โดยใช้ ADF (Augmented Dickey-Fuller) test เนื่องจากการตรวจสอบการเป็นสถานะคงที่ (stationarity) ของข้อมูลมีความสำคัญในทางเศรษฐมิติ ข้อมูลที่ไม่เป็นสถานะคงที่อาจทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งอาจส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้ไม่แม่นยำหรือผิดพลาดได้ (หรือที่เรียกว่าเกิด “spurious regression”) สถานะคงที่ (stationary) คือ สถานะที่คุณสมบัติทางสถิติของข้อมูล เช่น ค่าเฉลี่ย (mean), ความแปรปรวน (variance) และความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในช่วงเวลาต่าง ๆ (autocorrelation) ไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป หากข้อมูลไม่เป็นสถานะคงที่ (non-stationary) อาจทำให้เกิดการประเมินที่ผิดพลาดในการคาดการณ์หรือทดสอบสมมติฐานทางเศรษฐมิติ

2. ทดสอบความล่าช้าที่เหมาะสม ในที่นี้ใช้เกณฑ์ของ AIC (Akaike Information Criterion) ที่ต่ำที่สุด โมเดล ARDL ใช้ตัวแปรในช่วงเวลาที่ต่างกัน (lagged variables) เพื่ออธิบายผลกระทบระหว่างตัวแปรเศรษฐกิจในระยะสั้นและระยะยาว โดยการเลือกจำนวนความล่าช้าที่เหมาะสมจะช่วยให้เราเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้ถูกต้อง หากเลือกความล่าช้าที่มากเกินไปอาจทำให้โมเดลซับซ้อนเกินไป หรือหากเลือกน้อยเกินไปก็อาจทำให้โมเดลไม่ครอบคลุมผลกระทบที่เกิดขึ้นจากตัวแปรในช่วงเวลาอื่น ๆ

3. ตรวจสอบความเหมาะสมของสมการโดยการตรวจสอบค่าสถิติทดสอบ เช่น F-test หรือ t-test เพื่อประเมินความหมายของพารามิเตอร์

4. การทดสอบสมมติฐานระยะยาว ใช้ Co-integration เช่น Bounds test เพื่อดูว่ามีความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างตัวแปรหรือไม่ ประเมินการสมการระยะยาว หากพบว่ามีความสัมพันธ์ระยะยาว คำนวณค่าพารามิเตอร์ในสมการระยะยาว ประเมินการสมการระยะสั้น คำนวณค่าพารามิเตอร์ในสมการระยะสั้น โดยจะมีการประมาณค่าและวิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนแปลงในตัวแปร

ในระยะสั้นมีผลกระทบต่อระบบอย่างไร โดยใช้ ECM หรือ Error Correction Model เป็นตัวปรับตัวของระบบให้กลับสู่เส้นทางระยะยาว

5. ทำการทดสอบความเสถียร (Stability Test) โดยตรวจสอบว่าพารามิเตอร์ของโมเดลมีความเสถียรตลอดระยะเวลา

ผลการวิจัย

1. การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationary) โดยใช้ Unit Root Test

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบ Unit Root Test โดยใช้วิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) Test

variables	Intercept And Trend	Prob.
DEBT	I (0)	0.0140
GDP	I (1)	0.0546
GOV	I (0)	0.0000
INT	I (1)	0.0969
UNEMP	I (0)	0.0004
CONSUM	I (0)	0.0224

เมื่อ I (0) = Stationary at level และ I (1) = Stationary at first-order of difference จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรหนี้ภาคครัวเรือน การใช้จ่ายภาครัฐบาล อัตราการว่างงาน และการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคภาคครัวเรือน ข้อมูลมีลักษณะนิ่งที่ I (0) ในขณะที่ตัวแปรผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และอัตราดอกเบี้ย ข้อมูลมีลักษณะนิ่งที่ I (1) จึงเลือกใช้การทดสอบตามกระบวนการของ ARDL approach to co-integration ที่สามารถนำข้อมูลที่มีลักษณะ I (0) และ I (1) มาทดสอบร่วมกัน

2. การทดสอบความล่าช้าที่เหมาะสมในที่ใช้เกณฑ์ของ พบว่า ตัวแบบจำลองที่จะทำให้ค่าของ AIC ต่ำสุดคือ แบบจำลอง AIC (Akaike Information Criterion) ที่ต่ำที่สุด โดยจากการศึกษา ARDL (3, 3, 3, 0, 4, 3)

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าแบบจำลอง ARDL ของหนี้ภาคครัวเรือน : ARDL (3, 3, 3, 0, 4, 3)

Variable	Coefficient	Std. error	t-statistic	Prob.*
DEBT(-1)	0.973740	0.152477	6.386138	0.0000
DEBT(-2)	0.482490	0.207776	2.322167	0.0322
DEBT(-3)	-0.476105	0.125477	-3.794360	0.0013
GDP	-0.247189	0.193481	-1.277581	0.2176
GDP(-1)	0.152327	0.230401	0.661139	0.5169
GDP(-2)	-0.249673	0.217038	-1.150366	0.2650
GDP(-3)	0.766899	0.222819	3.441800	0.0029
GOV	-0.150598	0.170750	-0.881983	0.3894
GOV(-1)	-0.298356	0.193677	-1.540479	0.1408
GOV(-2)	-0.341916	0.212256	-1.610864	0.1246
GOV(-3)	-0.33267	0.162800	-2.040953	0.0562

ตารางที่ 2 (ต่อ)

Variable	Coefficient	Std. error	t-statistic	Prob.*
INT	71158.10	49032.72	1.451237	0.1639
UNEMP	-4335.728	59772.68	-0.072537	0.9430
UNEMP(-1)	252734.6	71329.24	3.543211	0.0023
UNEMP(-2)	-95237.91	68385.28	-1.392667	0.1807
UNEMP(-3)	5513.744	67364.01	0.081850	0.9357
UNEMP(-4)	71927.98	44924.79	1.601075	0.1268
CONSUM	2185.202	2933.536	0.744904	0.4659
CONSUM(-1)	9165.180	2737.926	3.347490	0.0036
CONSUM(-2)	-1.731.535	3991.407	-0.433816	0.6696
CONSUM(-3)	-11670.26	4435.763	-2.630948	0.0170
C	-177929.5	166519.6	-1.068520	0.2994

R-squared	0.999887	Mean dependent var	12914963
Adjusted R-squared	0.999755	S.D. dependent var	1791229
S.E. of regression	28054.15	Akaike info criterion	23.62315
Sum squared resid	1.42E+10	Schwarz criterion	24.55204
Log likelihood	-450.4631	Hannan-Quin criter	23.95901
F-statistic	7570.142	Durbin-Watson stat.	2.055195
Prob(F-statistic)	0.000000		

จากผลการคำนวณที่แสดงในตารางที่ 2 อธิบายจากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ R² แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรตามที่สามารถอธิบายได้จากตัวแปรอิสระได้ร้อยละ 99.98

3. ตรวจสอบความเหมาะสมของสมการ

ตารางที่ 3 ทดสอบปัญหา Autocorrelation และ ความเหมาะสมของแบบจำลอง

สถิติทดสอบ	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ	P-value
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM test	F-statistic (2, 16)	0.8592
Ramsey RESET test	t-statistic (17)	0.3818

*ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ไม่เกิดปัญหา Autocorrelation จากการทดสอบโดย Breusch-Godfrey Serial Correlation LM test เนื่องจากค่าที่ได้ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (Null Hypothesis) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เช่นเดียวกับกับค่าของ Ramsey RESET test ที่ใช้เพื่อตรวจสอบว่าสมการที่สร้างมีการระบุสมการอย่างครบถ้วนหรือไม่ โดยการทดสอบนี้จะช่วยให้สามารถตรวจสอบได้ว่าสมการมีการระบุถูกต้องหรือมีข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจาก

การไม่รวมตัวแปรที่สำคัญหรือการระบุรูปแบบไม่ถูกต้อง โดยพบว่าค่าของ P-value > 0.01 ความหมายคือ สมการสามารถอธิบายข้อมูลได้ดี และไม่พบการขาดหายของตัวแปรที่สำคัญหรือตัวแปรที่ไม่ได้รวมอยู่ในสมการ

4. การทดสอบค่าความสัมพันธ์ในระยะยาว (Cointegration Testing) โดยใช้ผลของ Bounds Test ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบ Bounds Test ของสมการอัตราการว่างงาน ARDL (3, 3, 3, 0, 4, 3)

Test statistics	Value	Significance	I (0)	I (1)
F-statistic	3.757007	10%	2.331	3.417
		5%	2.804	4.013
		1%	3.900	5.419

จากการทดสอบค่า Bounds test แบบ Restricted Constant (สมการไม่รวมค่าคงที่ แต่รวมค่าแนวโน้ม) พบว่า ค่าสถิติ F-statistic อยู่สูงกว่าค่าขอบเขต I (1) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระยะยาวระหว่างกันของตัวแปร โดยมีสมการของความสัมพันธ์ในระยะยาว และระยะสั้น ดังตารางที่ 5 และ 6

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าสมการระยะยาวของหนี้ภาคครัวเรือน

Variable	Coefficient	Std.error	t-statistic	P-value
GDP(-1)	21.25126	47.13402	0.450869	0.6549
GOV(-1)	-56.51062	127.0037	-0.444952	0.6592
INT	3580319	9118916.	0.392625	0.6970
UNEMP(-1)	11602769	23819619	0.487110	0.6293
CONSUM(-1)	-103216.9	531817.2	-0.194083	0.8473
C	-8952520	15308409	-0.584811	0.5625

CE = DEBT(-1) - (21.251262*GDP(-1) - 56.51062*GOV(-1) + 3580319*INT + 11602769*UNEMP(-1) - 110326.9*CONSUM(-1) - 8952520)

จากตารางที่ 5 พบว่า ในระยะยาวพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ อันได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในไตรมาสที่ผ่านมา การใช้จ่ายภาครัฐในไตรมาสที่ผ่านมา อัตราดอกเบี้ย ณ ปัจจุบัน อัตราการว่างงานในไตรมาสที่ผ่านมา และ การใช้จ่ายภาคครัวเรือนในไตรมาสที่ผ่านมา ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ หนี้สินภาคครัวเรือนอย่างมีนัยทางสถิติ (เนื่องมาจากค่าของ P-value > 0.01)

ตารางที่ 6 ผลการประมาณค่าสมการระยะสั้นของหนี้สินภาคครัวเรือน

Variable	Coefficient	Std.error	t-statistic	P-value
COINTEQ*	-0.019875	0.003356	-5.921604	0.0000
D(DEBT(-1))	-0.006385	0.098134	-0.065065	0.9487
D(DEBT(-2))	0.476105	0.088501	5.379681	0.0000
D(GDP)	-0.247189	0.135396	-1.825670	0.0804
D(GDP(-1))	-0.517226	0.075787	-6.824775	0.0000
D(GDP(-2))	-0.766899	0.173939	-4.409021	0.0002
D(GOV)	-0.150598	0.089204	-1.688246	0.1043
D(GOV(-1))	0.674183	0.128022	5.266165	0.0000
D(GOV(-2))	0.332267	0.074085	4.484941	0.0002
D(UNEMP)	-4.335.728	36311.87	-0.119402	0.9060
D(UNEMP(-1))	17796.19	38182.51	0.466082	0.6454

ตารางที่ 6 (ต่อ)

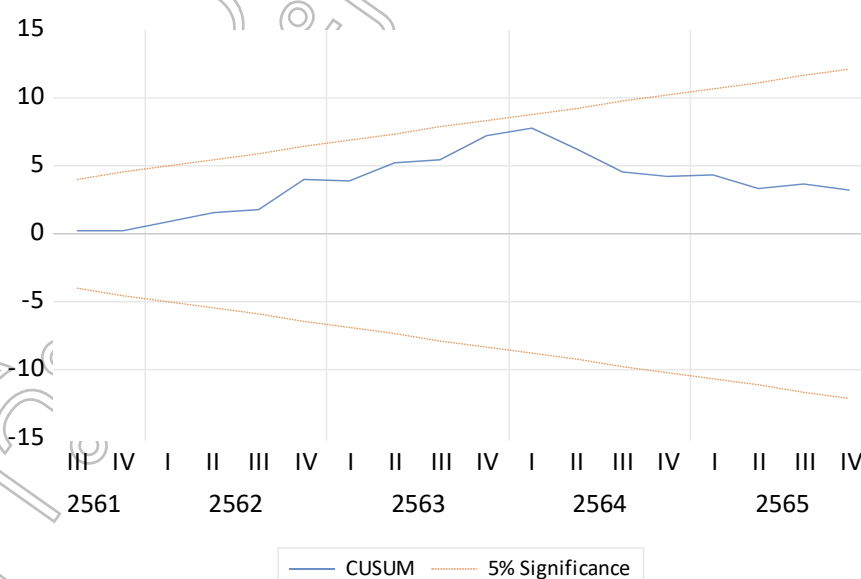
Variable	Coefficient	Std.error	t-statistic	P-value
D(UNEMP(-2))	-77441.72	39734.79	-1.948965	0.0631
D(UNEMP(-3))	-71927.98	2.7666.36	-2.599835	0.0157
D(CONSUM)	2185.202	1714.774	1.274339	0.2147
D(CONSUM(-1))	13401.80	1776.929	7.542112	0.0000
D(CONSUM(-2))	11670.26	2417.700	4.827010	0.0001

ค่าสัมประสิทธิ์ของ COINTEQ = -0.019875 แสดงว่า เมื่อเกิดการเบี่ยงเบนจากความสัมพันธ์ระยะยาวระบบจะมีการปรับตัวกลับไปสู่ระดับสมดุลในอัตราประมาณ 1.98% ต่อไตรมาส โดยเมื่อมีการเบี่ยงเบนในทางบวก ระบบจะมีการปรับตัวลง (ลดค่า) เพื่อกลับไปยังระดับสมดุลที่เหมาะสม และจากตารางที่ 6 พบว่าในระยะสั้น หนี้สินภาคครัวเรือนใน 2 ไตรมาสที่ผ่านมา การใช้จ่ายภาครัฐบาล การบริโภคภาคครัวเรือน ทั้งใน 1 และ 2 ไตรมาสที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์กับหนี้สินภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศใน 1 และ 2 ไตรมาสที่ผ่านมา โดยที่อัตราการว่างใน 3 ไตรมาสที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์กับหนี้สินภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

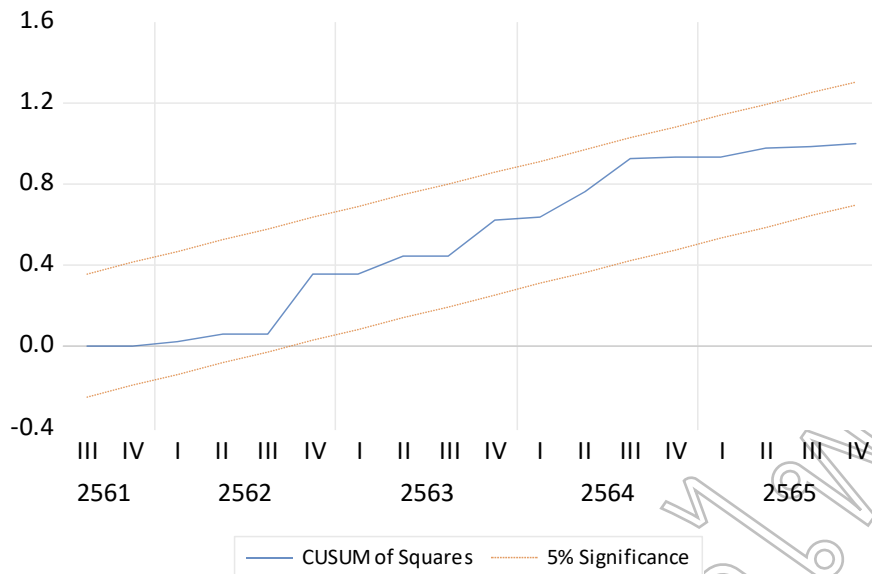
5. การทดสอบความเสถียร (Stability Test) โดยการตรวจสอบพารามิเตอร์ของโมเดลมีความเสถียรตลอดระยะเวลา จากการพิจารณาค่าของ CUSUM test และ CUSUM Squares test

การคำนวณค่า CUSUM test และ CUSUM Squares test เป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความมีประสิทธิภาพของการวิเคราะห์แบบจำลอง (model specification test) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาทของการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในพารามิเตอร์ของโมเดลแบบคงที่ (fixed parameter model) CUSUM Test ใช้ในการตรวจสอบความเสถียรของโมเดล หรือ

การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของโมเดลในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยเฉพาะการทดสอบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในโมเดล ARDL (หรือโมเดลอื่น ๆ) ยังเสถียรตลอดเวลาหรือไม่ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในจุดใดจุดหนึ่งหรือไม่ ส่วน CUSUM Squares Test ใช้ในการตรวจสอบความเสถียรของตัวแปร โดยจะพิจารณาในรูปแบบที่มีความเข้มข้นมากขึ้นเมื่อเทียบกับ CUSUM Test โดยการคำนวณนี้จะไม่เพียงแค่พิจารณา residuals เท่านั้น แต่ยังพิจารณาความแปรปรวน (variance) ของ residuals ด้วย ซึ่งจะช่วยตรวจสอบความเสถียรในระยะยาวมากขึ้น

ภาพที่ 1 ค่า CUSUM test ของสมการหนี้ภาคครัวเรือน ARDL (3, 3, 3, 0, 4, 3)

ภาพที่ 2 ค่า CUSUM squares test ของสมการหน้ภาคคร้วเรือน ARDL (3, 3, 3, 0, 4, 3)

จากการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ของสมการหน้ภาคคร้วเรือนที่คำนวณได้นั้นมีเสถียรภาพหรือไม่ พิจารณาจากการทดสอบค่า CUSUM test ซึ่งจะเห็นจากภาพที่ 2 ว่าเส้นกราฟของ CUSUM อยู่ในขอบเขตความเชื่อมั่นร้อยละ 95 แสดงว่าค่าสัมประสิทธิ์ของสมการ ARDL (3, 3, 3, 0, 4, 3) นั้นมีเสถียรภาพ ในขณะที่เส้นกราฟของ CUSUM squares ก็อยู่ในขอบเขตความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เช่นเดียวกัน แสดงว่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของสมการมีเสถียรภาพ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ อันได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ การใช้จ่ายภาครัฐบาล อัตราดอกเบี้ยนโยบาย อัตราการว่างงาน และการบริโภคภาคครัวเรือนกับตัวแปรตาม คือ หนี้ภาคครัวเรือน โดยใช้การวิเคราะห์ ARDL (Autoregressive Distributive Lag model) ลักษณะของข้อมูลเป็นอนุกรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ปี 2555 ถึง ปี 2565 โดยเริ่มต้นจากการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) test พบว่า ชุดข้อมูลทั้งหมดมีทั้งลักษณะ I (0) หรือ Stationary at level และ I (1) หรือ Stationary at first-order of difference

จากการศึกษาความสัมพันธ์ในระยะยาว (Cointegration) พบว่าตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคและหนี้สินภาคครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์ในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sharezan Binti Abd Rahman and Mansur Masih (2015) ที่ศึกษาตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคและหนี้ครัวเรือนโดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาที่รวบรวมตั้งแต่ปี 1999 ถึงปี 2014 เป็นรายไตรมาส การศึกษา

วิจัยเผยให้เห็นว่า ความสัมพันธ์เชิงลบระหว่าง GDP และหนี้ครัวเรือนนั้นไม่มีนัยสำคัญ ในขณะที่งานวิจัยของ Norliza Che Yahya, Bushra Mohd Zaki, Nik Norain Izzati Nik Azid, Nur Fatimah Mohd Ali and Nor Amanie Najihah Hussain (2023) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง รวมไปถึงอัตราเงินเฟ้อ ไม่มีความสัมพันธ์กับหนี้ภาคครัวเรือน อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ S.F. Ho, Yusof and Mainal (2016) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงของหนี้ภาคครัวเรือนในระยะยาว เกิดจาก 3 สาเหตุ ที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ แต่เป็นปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ ความไม่เต็มใจของครัวเรือนที่จะกู้ยืมเมื่อหนี้สูง ข้อจำกัดในการกู้ยืมของครัวเรือน และสัดส่วนของสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยยืดหยุ่นที่ต่ำ

อนึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า หนี้ภาคครัวเรือนไทยเป็นปัญหาที่สะสมความเปราะบางมานาน โดยในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมานี้ ระดับหนี้ครัวเรือนไทย มีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากหลายปัจจัยสำคัญที่มีใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประการที่ 1. นโยบายรัดคั้นแรกที่ทำให้สินเชื่อขยายตัวสูงขึ้นในช่วงปี 2554-2555 ประการที่ 2. เหตุการณ์น้ำท่วมในปี 2554 ที่ทำให้ความต้องการสินเชื่อเพิ่มขึ้นเพื่อซ่อมแซมผลกระทบหลังน้ำท่วม และประการที่ 3. การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นของสถาบันการเงินในการปล่อยสินเชื่อรายย่อย ประกอบกับอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำเป็นระยะเวลานานร่วม 10 ปี นอกจากนี้ ปัญหานี้ภาคครัวเรือนของไทยยังถูกซ้ำเติมด้วยการระบาดของ COVID-19 ที่ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหดตัวและส่งผลกระทบต่อหนี้ภาคครัวเรือนต่อ GDP ปรับเพิ่มขึ้นสู่ระดับสูงสุดที่ร้อยละ 95.5 ณ สิ้นไตรมาสที่ 1 ของปี 2564 ก่อนทยอยลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 90.7 ณ สิ้นไตรมาสที่ 2 ปี 2566 เป็นผลจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทยอยฟื้นตัวและผลจากปัจจัยด้านราคา (GDP

deflator) ที่เพิ่มขึ้นตามระดับราคาสินค้าผู้บริโภค (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

ความสัมพันธ์ในระยะสั้น (Error Correction Model) ในส่วนของการศึกษาความสัมพันธ์ในระยะสั้น พบว่า ในระยะสั้นมีความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคกับหนี้สินภาคครัวเรือน ดังนี้ **หนี้ในอดีต** – ผลการศึกษาพบว่า เมื่อหนี้สินภาคครัวเรือนในอดีตเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้หนี้ในปัจจุบันเพิ่มขึ้นตาม ซึ่งแสดงถึง Path dependence หรือการที่การตัดสินใจในอดีตมีผลต่อการตัดสินใจในปัจจุบัน การเพิ่มหนี้ในอดีตมักทำให้ครัวเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากภาระหนี้ที่สะสม GDP – การเพิ่มขึ้นของ GDP ในอดีตส่งผลให้หนี้สินลดลงในระยะสั้น เนื่องจากเมื่อเศรษฐกิจเติบโต ครัวเรือนจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถใช้รายได้เพื่อชำระหนี้หรือปรับตัวให้ดีขึ้น เช่น การลดหนี้ที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง **การใช้จ่ายภาครัฐ** – การใช้จ่ายของรัฐบาลในอดีตส่งผลบวกต่อหนี้สินภาคครัวเรือน ซึ่งอาจเกิดจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานหรือการกระตุ้นการบริโภค ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นและอาจเกิดการก่อหนี้เพิ่มขึ้นได้ **อัตราการว่างงาน** – การเพิ่มขึ้นของอัตราการว่างงานในอดีตทำให้หนี้สินภาคครัวเรือนลดลงในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Turinetti และ Zhuang (2011) ที่พบว่า อัตราการว่างงานส่งผลกระทบต่อหนี้สินของครัวเรือน โดยเมื่ออัตราการว่างงานสูง ความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนจะลดลง **การบริโภคภาคครัวเรือน** – การเพิ่มขึ้นของการบริโภคในอดีตส่งผลให้หนี้สินภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Consumption Smoothing ของ Albert Ando และ Franco Modigliani (1963) ที่กล่าวว่า ครัวเรือนมักจะใช้หนี้เพื่อรักษาระดับการบริโภคที่คงที่แม้ในช่วงที่มีรายได้สูงหรือต่ำ โดยการใช้หนี้เพื่อชดเชยช่วงที่มีรายได้ต่ำและการเก็บออมในช่วงที่มีรายได้สูง **อัตราดอกเบี้ยนโยบายและหนี้สินภาคครัวเรือน** ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยนโยบายไม่ได้ส่งผลกระทบต่อหนี้สินภาคครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการทำสัญญากู้ยืมที่ใช้อัตราดอกเบี้ยคงที่ จะไม่เปลี่ยนแปลงตามการปรับอัตราดอกเบี้ยของธนาคารกลาง นอกจากนี้ อุทธิชัย กิจเจริญทรัพย์ (2567) ยังกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยนโยบายจะไม่ส่งผลกระทบต่อหนี้สินภาคครัวเรือน เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดในสัญญากู้ยืมอาจมีผลกระทบที่ช้าหรือไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทันที

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้จ่ายของรัฐบาลและการกระตุ้นการบริโภคภาคครัวเรือนในระยะสั้นมีผลที่ส่งผลบวกต่อหนี้สินภาคครัวเรือน ดังนั้น การออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานหรือการสนับสนุนให้ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำหรือมีเงื่อนไขที่ยืดหยุ่นมากขึ้น จะช่วยลดภาระหนี้สินในระยะยาว และช่วยเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน

2. ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มขึ้นของอัตราการว่างงานทำให้หนี้สินภาคครัวเรือนลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราการว่างงานมีผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน ดังนั้น การส่งเสริมการสร้างงานและการสนับสนุนโครงการที่ช่วยลดอัตราการว่างงาน เช่น การฝึกอบรมทักษะอาชีพหรือการสร้างงานในภาคธุรกิจที่มีศักยภาพ จะช่วยให้ครัวเรือนมีรายได้ที่มั่นคงและลดความเสี่ยงจากหนี้สิน

3. ถึงแม้ว่าผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยนโยบายไม่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อหนี้สินภาคครัวเรือนในระยะสั้น แต่ก็ยังควรพิจารณานโยบายการเงินที่ส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยที่ยืดหยุ่นหรือโปร่งใสมากขึ้นในสัญญากู้ยืม เพื่อให้ครัวเรือนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยได้ดีขึ้น

4. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนในระดับภูมิภาค เพื่อออกแบบนโยบายที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- ชญาดา จิรจิตติถาวร. คนไทยชำระหนี้ได้ลดลง บิบบูเงินนอกระบบมากขึ้น. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-122>. 2567.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. การดำเนินนโยบายการเงิน: Box 4: สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทย ความเปราะบางทางเสถียรภาพเศรษฐกิจการเงินที่ต้องได้รับการแก้ไข. [online]. เข้าถึงได้จาก : https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/our-roles/monetary-policy/mpc-publication/monetary-policy-report/mpr-box/MPR_2566_Q4_BOX4.pdf. 2567.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. แก้นี้ครัวเรือนเชิงรุก ปลุกฝังความรู้สู่ความยั่งยืน. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-67-2/2567-theknowledge-moneyexpo2024.html>. 2567.

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. EC_EI_003_S2 ดัชนีการอุปโภคบริโภคภาคเอกชนและองค์ประกอบที่ปรับฤดูกาล. [online]. เข้าถึงได้จาก : https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=827&language=THAI. 2567.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. EC_MB_039_S2 เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน 1. [online]. เข้าถึงได้จาก : https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=985&language=TH. 2567.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. EC_PF_011_S2 ค่าใช้จ่ายรัฐบาลจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ. [online]. เข้าถึงได้จาก : https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=974&language=TH. 2567.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. ธปท. เผยแพร่แนวทางการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืน. ข่าว ธปท. ฉบับที่ 7/2566 | 14 กุมภาพันธ์ 2566. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20230214.html>. 2566.
- ฤทธิชัย กิจเจริญทรัพย์. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยนโยบายกับหนี้ครัวเรือน. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://sethasarn.econ.tu.ac.th/blog/detail/696>. 2567.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ภาวะเศรษฐกิจรายไตรมาสและแนวโน้มเศรษฐกิจไทย. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=macroeconomics>. 2567.
- Abd Rahman and Masih. (2015). Increasing household debts and its relation to GDP, interest rate and house price: Malaysia's Perspective. MPRA Paper No. 62365
- Abd Samad, Siti Nurazira & Nuradli Ridzwan Shah. Determinants of household debt in emerging economies: A macro panel analysis. Cogent Business & Management, 7, 1-14. [online]. Available : <https://doi.org/10.1080/23311975.2020.1831765>. 2020.
- Ando and Modigliani. (1963). The "Life Cycle" Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests. *The American Economic Review*. 53(1); 55-84.
- Board of Governors of the Federal Reserve System. Why do interest rates matter? [online]. Available : <https://www.federalreserve.gov/faqs/why-do-interest-ratesmatter.htm#:~:text=Interest%20rates%20influence%20borrowing%20costs,from%20building%20in%20the%20economy>.
- Dynan, Skinner and Zeldes. (2004). Do the Rich Save More? *Journal of Political Economy*. 112(2): 397-444.
- European Central Bank. Understanding the effect of government spending on consumption (Working Paper No. 339). European Central Bank. [online]. Available : <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp339.pdf?90e02878ef9dea8a10e1954c3e75d31b>. 2024.
- Friedman. (1957). *A Theory of the Consumption Function*. Princeton University Press.
- Koo. (2009). *The Holy Grail of Macroeconomics: Lessons from Japan's Great Recession*. Wiley.
- Meniago et. al. What causes household debt to increase in South Africa?. *Economic Modelling*, 33, 482-492. [online]. Available : <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2013.04.028>. 2013.
- Mutezo, Ashley. (2014). Household debt and consumption spending in South Africa: an ARDL-bounds testing approach. *Banks and Bank Systems*. 9(4), 73-81.
- Turinetti and Zhuang. (2011). Exploring Determinants Of U.S. Household Debt. *Journal of Applied Business Research*. 27(6): 85.
- Yahya et al. (2023). The Determinants of Household Debt in Malaysia. *Information Management and Business Review*. 15(3(I)): 183-194.
- Yusof and Mainal. (2016). Household debt, macroeconomic fundamentals and household characteristics in Asian developed and developing countries. 11, 4358-4362.